

Lapsen osallisuuden vahvistaminen tukiperhetoiminnassa

Suosituksset palveluntuottajalle

Lapsen tukena -
tukihenkilö- ja tukiperhetoiminta
lapsi- ja perhesosiaalityössä,
LATU-hanke (Jyväskylän yliopisto &
Jyväskylän ammattikorkeakoulu)

familiar

Yhteiset
Lapsemme

Ehjä

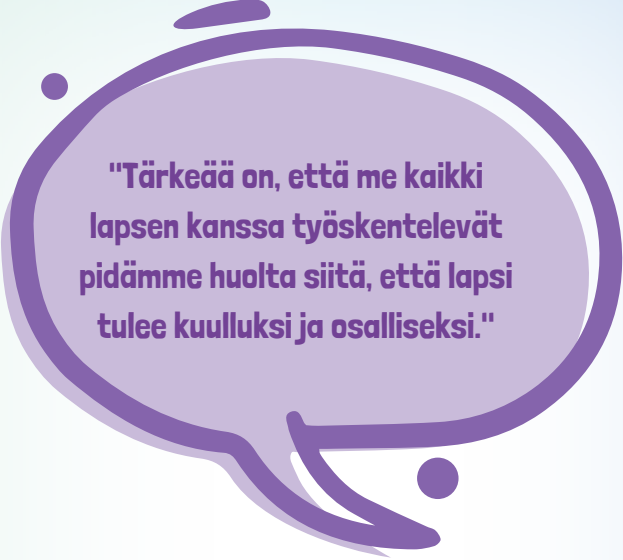
Erityishuoltojärjestöjen liitto EHJÄ ry

Lapsen osallisuudessa on kyse siitä, miten hän voi olla mukana määrittämässä, toteuttamassa ja arvioimassa hänen etunsa turvaamiseksi tehtävää työtä. Mahdollisuus olla osallisena ja mukana asioiden käsittelyssä itselle merkittävässä yhteisöissä on ratkaisevaa ihmisen identiteetin kehittymisen kannalta. Kyse on yhdestä kasvun ja kehityksen perusedellytyksestä. Osallistumisen kautta opitaan olemaan ja elämään yhdessä.

Lapsen osallisuus on hyvä huomioida tukiperhetoiminnasta tukisuhteen jokaisessa vaiheessa: ennen tukisuhteen alkua, sen aikana ja sen päättyessä. Sinun tärkeä roolisi palveluntuottajana on pitää lapsen osallisuus keskiössä ja muistuttaa tästä tukiperheitä, lapsen huoltajia ja lapsen vastuutyöntekijöitä.

Me suositusten laatijat näemme lapsen osallisuuden tukiperhepalvelussa ensisijaisen tärkeänä asiana. Tärkeää on, että me kaikki lapsen kanssa työskentelevät pidämme huolta siitä, että lapsi tulee kuulluksi ja osalliseksi. Haluamme tukea sinua työssäsi ja olemme yhdessä koonneet ylös asioita ja suosituksia työskentelyyn lapsen kanssa tukiperheprosessin aikana. Suosituksista löytyy myös versio hyvinvointialueen tai kunnan vastuutyöntekijälle.

**"Tärkeää on, että me kaikki
lapsen kanssa työskentelevät
pidämme huolta siitä, että lapsi
tulee kuulluksi ja osalliseksi."**

1

Lapsen ennakkotapaaminen - lapsen mahdollisuus tietoon, toiveisiin ja kysymyksiin

- Suosittelemme, että tapaisit lapsen mahdollisimman pian tukiperhehakemuksen saavuttua, mikäli tukiperheen löytyminen on realistista. Tapaaminen tulisi järjestää ensisijaisesti lapsen kotona tai muussa lapsen toivomassa paikassa.
- Kerro lapselle, miksi tapaaminen on järjestetty ja mitä tukiperhe tarkoittaa. Muistathan antaa lapselle aikaa esittää kysymyksiä ja kertoa ajatuksistaan. Suosittelemme, että käytät monipuolisesti erilaisia kysymysmuotoja.

- Huomioi kaikki tukiperheeseen menevät lapset. Kutsu myös hiljainen lapsi mukaan keskusteluun.
- Voit antaa tapaamisella lapselle ikätasonmukaista kirjallista materiaalia tukiperhetoiminnasta.
- Ennakkotapaaminen on tärkeä hetki sitouttaa lapsen huoltaja tai huoltajat mukaan toimintaan ja lapsen osallisuuteen. Sinä voit omalla toiminnallasi osoittaa lapsen osallisuuden tärkeyden ja pitää lapsen puheen keskiössä tapaamisen aikana. Huomiota kannattaa kiinnittää myös lapsen mahdolliseen etävanhempaan, jotta hänkin pystyy luottamaan toimintaan ja tukemaan lasta.

2 Lapsen ja tukiperheen yhdistäminen - lapsen mahdollisuus rauhalliseen tutustumiseen, pohdintaan ja tiedonsaantiin

- Kerro tukiperheelle perheeseen sopivasta lapsesta tai lapsista, ja muistuta tukiperhettä käymään keskustelua mahdollisten omien lasten kanssa tukisuhteen aloittamisesta.
- Kerro sopivasta tukiperheestä tuettavan lapsen tai lasten huoltajalle ja muistuta huoltajaa kertomaan tukiperheestä ja prosessin etenemisestä heidän omille lapsilleen.

- Tarvittaessa voit järjestää aikuisten kesken ensimmäisen tapaamisen, jossa keskustellaan yhdessä siitä, miten lapsen ensitapaaminen tukiperheessä hoidetaan.
- Sinun on hyvä muistuttaa tukiperhettä lapsen huomioimisesta ensimmäisellä tapaamisella ja pohtia yhdessä esimerkiksi, että miten kotia voi esitellä lapselle, millaisia leluja voi tapaamisella olla esillä ja mitä tukiperhe kertoo lapselle omasta perhe-elämästään.
- Tutustumistapaaminen kannattaa järjestää tukiperheen kotona. Muistathan huomioida, että tilanne voi olla lapselle jännittävä. Houkuttele lapsia mukaan keskusteluun, mutta vältä väkisin osallistamista. Tarkkaileminen on lapselle yksi tapa osallistua.
- Huomioi tukiperheen omat lapset tapaamisessa ja kutsu heitä osallistumaan keskusteluihin. Pidäthän keskustelut lapsien ikätason mukaisina, vaitiolovelvollisuus huomioiden.
- Tutustumiskäynnillä on hyvä näyttää lapselle konkreettisia asioita tukiperheessä – esimerkiksi, että missä lapsi tulee nukkumaan – ja antaa lapsen rauhassa tutkia uutta ympäristöä.

- Muistutathan huoltajaa tapaamisen päätteeksi keskustelemaan tuettavan lapsen että tukiperheen omien lasten kanssa tapaamisesta ja ajatuksista yhdistämisen suhteen. Suosittelemme, että soitat lapsen huoltajalle ja tukiperheelle tapaamisen jälkeen ja kysyt sekä lapsen että aikuisten ajatuksista.
- Mikäli yhdistäminen ei onnistu, muistuta lapsen huoltajia keskustelemaan asiasta tämän kanssa.

3 Tukiperhesuhde - lapsen mahdollisuus merkitykselliseen ihmissuhteeseen

- Tukiperheellä on tukiperhevierailujen aikana tärkein rooli lapsen osallisuuden kokemuksen vahvistamisessa.
- Pyri siihen, että tuettava lapsi osallistuu tukisuhteen seurantapalaveriiniin. Sinä voit luoda lapselle tilaisuuksia puhua palaverissa esimerkiksi kysymällä lapselta kysymyksiä.
- Jos palaveriiniin osallistuminen ei ole lapselle esimerkiksi kuormitustekijöistä johtuen mahdollista, huolehdiathan, että lapsen terveiset tuodaan palaveriin. Voit pyytää lapsen huoltajaa esimerkiksi kirjoittamaan kirjeen yhdessä lapsen kanssa, täyttämään ennakkokyselyn tai piirtämään kuvan. Lapsen terveiset tulisi käydä läpi heti palaverin alussa, jotta lapsen ensisijaisuus pysyy osallistujien mielessä.

- Muistathan pyytää lapselta anonyymia palautetta tukisuhteen aikana. Palautekyselyiden koosteet olisi hyvä toimittaa lasten huoltajille ja suositella, että huoltaja käy koosteet lävitse lapsen kanssa.

4 Tukisuhteen päättyminen - lapsen oikeus muisteluun ja tunteiden käsittelemiseen

- Pyrihän siihen, että tukisuhteet päättyvät suunnitellusti niin, että kaikki osapuolet tietävät milloin viimeinen tukiperhevierailu tehdään.
- Ohjaathan tukiperheitä tuettavien ja tukiperheessä asuvien lasten huomioimiseen tukisuhteen päättyessä. Voit suositella tukiperheelle esimerkiksi muistelumatkan, valokuvien tai erilaisten menetelmien käyttöä.
- Vaikea tilanne lapsen osallisuuden kannalta on, jos tukisuhde päättyy yllättäen. Pyrihän tässäkin tilanteessa järjestämään päätöspalaverin. Mikäli tilanne on tulehtunut ja lapsi ei voi osallistua päätöspalaveriin, muistutathan aikuisia käsittelemään suhteen yllättävää päättymistä lasten kanssa.
- Jos tukiperhe lopettaa tukisuhteen yllättäen ja päätöstapaamista ei voida järjestää, on tärkeää, että olet yhteydessä lapsen huoltajaan ja tukisit huoltajaa käsittelemään tilannetta lapsen kanssa.

- Jos huoltaja kieltää tukiperhekäynnit yllättäen ja päätöstapaamista ei voida järjestää, on tärkeää, että olisit yhteydessä lapsen vastuutyöntekijään ja pyytäisit häntä keskustelemaan asiasta lapsen kanssa.
- Tukisuhteen päättymisen on merkittävä vaihe, jossa sinulla on tärkeä tehtävä muistuttaa kaikkia aikuisia keskustelemaan tukisuhteen päättymisestä lapsen kanssa.

5 Tukiperhevalmennus ja lapsen osallisuus - tietoa ja menetelmiä tukiperheille

- Valmennus on tärkeä vaihe, jossa sinulla on mahdollisuus vaikuttaa lapsen osallisuuden toteutumiseen tukisuhteissa tukiperheitä kouluttamalla.
- Valmennuksissa olisi hyvä käsitellä lapsen osallisuutta ja pitää teemaa esillä esimerkkien ja teoretiedon kautta koko koulutuksen ajan.
- Valmennuksessa on hyvä korostaa, että tukiperhetoiminta on koko perheen asia ja että asiaa tulee käsitellä perheessä asuvien lasten kanssa.
- Suosittelemme, että valmennukseen kuuluvia ennakkotehtäviä ja kotitehtäviä tehtäisiin yhdessä tukiperheen lasten kanssa.

- Valmennuksessa olisi tärkeää esitellä lapsille tai nuorille suunnattua materiaalia tukiperhetoiminnasta.
- Perheeseen tehtävällä kotikäynnillä pääset tapaamaan tukiperheen omat lapset ja kysymään heidän ajatuksiaan tukiperhetoiminnan mahdollisesta aloittamisesta.
- Lapsen osallisuuden tema olisi hyvä pitää esillä myös lisäkoulutuksissa, vertaistapaamisissa ja yhteydenpidossa tukiperheiden kanssa.

"Tukiperhetoiminta on koko perheen asia, ja siitä tulee keskustella perheessä asuvien lasten kanssa."

Menetelmiä lapsen osallisuuden vahvistamiseen

Lapsille suunnattua materiaalia:

- Helgan ja Helmerin viikonloppuveli -satukirja (T. Kangas ja A. Aalto)
- Auttava tukisuhde -kortit (LATU-hanke)
- Tukisuhteessa tapahtuu -kortit (LATU-hanke)
- Mitä sinä ajattelet tukiperheestäsi tai tukihenkilöstäsi -juliste (LATU-hanke)
- Ajatuksia tukiperhetoiminnasta – lapsen lomake (LATU-hanke)
- Nalle-kortit
- Papunet-kuvatyoökalu

Ohjeita ja vinkkejä aikuisille:

- Tejping-menetelmä
- Unelmakarttatyoöskentely
- Erilaiset kuvakorttimenetelmät
- Muistelumatkat esimerkiksi piirtäen tai valokuvien kautta

